

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Міжнародний факультет

Кафедра філософії, біоетики та іноземних мов

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард Бурячківський

«1» вересня 2023р.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Факультет **МЕДИЧНИЙ**

Курс **ПЕРШИЙ**

Навчальна дисципліна **ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Одеса – 2023

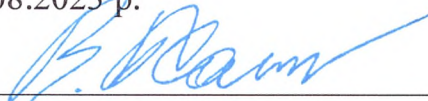
Затверджено

Засіданням кафедри філософії, біоетики та іноземних мов

Одеського національного медичного університету

Протокол №1 від 28.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Володимир ХАНЖИ

Розробники:

Доцент: к.філос.н. Чуйкова О.В.

Тема 1. Педагогіка як наука. Загальні засади педагогіки вищої медичної освіти. (2 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Предмет і основні категорії педагогіки.
- 2). Сутність педагогіки як науки.
- 3). Завдання педагогіки вищої школи.
- 4). Місце педагогіки вищої школи в системі педагогічних наук, її роль у процесі євроінтеграції і модернізації вищої освіти.
- 5). Категорії педагогіки вищої школи: професійне виховання, вища освіта, навчання впродовж дослідження, формування і розвиток особистості студента як суб'єкта навчання та майбутнього фахівця, освітній процес, професійне самовиховання.

Теми рефератів

- 1). Сучасна система вищої освіти України в умовах євроінтеграції і модернізації.
- 2). Ступені й рівні вищої освіти.
- 3). Специфіка класичної університетської освіти у сучасних умовах: проблеми і перспективи. 4). Шляхи підвищення соціальної відповідальності вищої освіти України.

6. Нові поняття:

Педагогіка — сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають процеси виховання, навчання і розвитку особистості.

Предмет педагогіки — виховна діяльність, що здійснюється в закладах освіти людьми, уповноваженими на це суспільством.

Освіта — процес і результат засвоєння учнями систематизованих знань, умінь і навичок, формування на їх основі наукового світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвиток її творчих сил і здібностей.

Навчання — цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння й навички.

Система педагогічних наук — зв'язки та відношення, що склалися в процесі історичного розвитку різних галузей педагогічних знань.

Загальна педагогіка вивчає головні теоретичні й практичні питання виховання, навчання і освіти, досліджує загальні проблеми навчально-виховного процесу.

До системи педагогічних наук належить також **історія педагогіки і школи**, що вивчає розвиток педагогічних ідей і практику освіти в різні історичні епохи

Окрема група педагогічних наук — **часткові, або предметні**, методики, предметом дослідження яких є закономірності викладання і вивчення конкретних навчальних дисциплін у закладах освіти всіх типів.

Наукове дослідження — особлива форма процесу пізнання, систематичне цілеспрямоване вивчення об'єктів, в якому використовують засоби і методи науки і яке завершується формулюванням знання про досліджуваний об'єкт.

Фундаментальні дослідження покликані розкрити сутність педагогічних явищ, знайти глибоко приховані засади педагогічної діяльності, дати їй наукове обґрунтування.

Прикладні дослідження охоплюють питання, безпосередньо пов'язані з практикою.

Контрольні питання

- 1). В чому полягає сутність педагогіки як науки?
- 2). Яке завдання педагогіки вищої школи?
- 3). Які ви знаєте категорії педагогіки вищої школи?
- 4). Розкажіть зв'язок педагогіки вищої школи з іншими галузями знань.
- 5). Актуальні проблеми теорії і практики сучасної педагогіки вищої школи.
- 6). Питання визначення та освоєння сучасного змісту вищої медичної освіти, який буде відображати характер економічного та соціального розвитку України.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Визначення педагогіки – функції педагогіки – категорії педагогіки – актуальні проблеми педагогіки – педагогіка у вищому навчальному закладі.

Рекомендована література

а) основна:

1. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
4. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
5. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
6. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
7. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
8. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
9. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

1. Корольчук М. С. Професійне вигоряння працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
2. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава:

ПОППО, 2016. – 64 с.

3. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокошко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
4. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
5. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>
3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Історія педагогіки і медичної педагогіки».

Методичні рекомендації склала

канд. філос. наук,

доцент, доц. закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Семінар 2. Тема 2. Історія педагогіки і медичної педагогіки. (4 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Розвиток педагогіки як самостійної педагогічної науки.
- 2). Педагогічні погляди:
  - а) Я.А. Коменського,
  - б) Дж. Локка,
  - в) Ж.-Ж. Руссо,
  - г) Й.Г. Песталоцці
  - д) Й.Ф. Гербарта,

е) Ф.-В.-.А. Дістервега,

ж) Дж. Дьюї.

3). Розвиток педагогічної думки на Україні.

4). Концепції вітчизняних педагогів:

а) Г.С. Сковороди,

б) К.Д. Ушинського,

в) Г. Ващенко

г) А.С. Макаренка,

д) В.О. Сухомлинського.

Теми рефератів

1). Педагогічна діяльність та проблема підготовки учителів у працях П. Блонського.

2). О. Духнович про роль школи і вчителя.

3). Педагогічні ідеї С. Шацького.

4). Дидактична школа Миколи Костомарова.

5). Історія становлення магістратури в Україні.

6. Нові поняття

Народна педагогіка — галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється в домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання та навчання.

Етнопедагогіка пов'язане з конкретною етнічною належністю педагогічних традицій.

Українська народна педагогіка — складова народознавства (українознавства) й водночас один із засобів його реалізації на практиці, тобто є основою педагогіки народознавства.

Педагогіка народознавства — напрям сучасної педагогіки, шкільної практики, який забезпечує практичне засвоєння учнями (в процесі продовження творчих традицій, звичаїв і обрядів, у діяльності, поведінці) культурно-історичних, мистецьких надбань батьків, дідів і прадідів.

Народознавство у вузькому значенні (етнографія) — наука про культуру, побут народу, його походження й розселення, національні традиції, звичаї, обряди. У широкому значенні — це сукупність сучасних наук про народ, його духовність, національну культуру, історію, а також здобутки народного і професійного мистецтва, які відображають багатогранність життя народу, нації.

Родинна педагогіка — складова частина народної педагогіки, в якій зосереджено знання й досвід щодо створення і збереження сім'ї, сімейних традицій (трудових, моральних, мистецьких). Це сприяє формуванню в дітей любові до матері і батька, бабусі й дідуся, поваги до пам'яті померлих та ін.

Педагогічна деонтологія — народне вчення про виховні обов'язки батьків перед дітьми, вчителів — перед учнями, вихователів — перед вихованцями, вироблені народом етичні норми, необхідні для виконання покладених на них педагогічних функцій.

Педагогіка народного календаря передбачає виховання дітей та молоді послідовним залученням їх до сезонних робіт, звичаїв, свят і обрядів.

Козацька педагогіка — частина народної педагогіки, спрямована на формування козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю, твердою волею і характером.

Духовна педагогіка галузь педагогічних знань і досвіду з виховання і навчання особистості засобами релігії.

Світська педагогіка — узагальнення та досвід виховання, формулювання певних педагогічних положень, ідей; перші педагогічні узагальнення, зокрема

щодо проблеми співвідношення політики і виховання, особистості й держави, цілі, змісту та правил виховної діяльності.

Контрольні питання

1. Етапи розвитку та ідеї провідних закордонних філософів і педагогів у становленні педагогіки як науки.
2. Концепції видатних вітчизняних педагогів як складові розвитку вітчизняної педагогіки.
3. Важливість родинної, національної, народної та етнічної педагогіки у розвитку вітчизняної педагогіки вищої школи.
4. Роль жінки у педагогічному процесі та козацька педагогіка як складові педагогіки вищої школи.
5. Значущість педагогічної деонтології у складі педагогіки вищої школи.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Народна педагогіка — педагогічна деонтологія — козацька педагогіка — духовна педагогіка — світська педагогіка — О. Духнович — Микола Костомаров — Г.С. Сковорода — К.Д. Ушинський — Г. Ващенко — А.С. Макаренко — В.О. Сухомлинський — Дж. Локк — Ж.-Ж. Руссо — Й.Г. Песталоцці — Й.Ф. Герbart — Ф.-В.-А. Дістервег — Дж. Дьюї.

Рекомендована література

а) основна:

10. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
11. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
12. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
13. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
14. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
15. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
16. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.

17. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
18. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

6. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
7. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
8. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокошко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
9. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
10. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>
3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Історія педагогіки і медичної педагогіки».

Методичні рекомендації склала

канд..філос.наук,

доцент, доц.закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Семінар 3. Тема 2. Історія педагогіки і медичної педагогіки. (4 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;

- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Педагогічна діяльність та педагогічні ідеї М. Драгоманова.
- 2). Роль жінки у становленні педагогічної освіти в Україні.
- 3). Ідеї В. Вернадського в освіті.
- 4). Проблеми вищої школи у педагогічній спадщині М. Пирогова.
- 5). Педагогічні погляди В. Бехтерева.
- 6). Сучасний стан педагогіки. Технологія дистанційного навчання.

Теми рефератів

- 1). К. Ушинський про національне виховання.
- 2). М. Грушевський про роль національних традицій.

3). Проблеми педагогічної культури у творах В. Сухомлинського.

6. Нові поняття

Народна педагогіка — галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється в домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання та навчання.

Етнопедагогіка пов'язане з конкретною етнічною належністю педагогічних традицій.

Українська народна педагогіка — складова народознавства (українознавства) й водночас один із засобів його реалізації на практиці, тобто є основою педагогіки народознавства.

Педагогіка народознавства — напрям сучасної педагогіки, шкільної практики, який забезпечує практичне засвоєння учнями (в процесі продовження творчих традицій, звичаїв і обрядів, у діяльності, поведінці) культурно-історичних, мистецьких надбань батьків, дідів і прадідів.

Народознавство у вузькому значенні (етнографія) — наука про культуру, побут народу, його походження й розселення, національні традиції, звичаї, обряди. У широкому значенні — це сукупність сучасних наук про народ, його духовність, національну культуру, історію, а також здобутки народного і професійного мистецтва, які відображають багатогранність життя народу, нації.

Родинна педагогіка — складова частина народної педагогіки, в якій зосереджено знання й досвід щодо створення і збереження сім'ї, сімейних традицій (трудових, моральних, мистецьких). Це сприяє формуванню в дітей любові до матері і батька, бабусі й дідуся, поваги до пам'яті померлих та ін.

Педагогічна деонтологія — народне вчення про виховні обов'язки батьків перед дітьми, вчителів — перед учнями, вихователів — перед вихованцями, вироблені народом етичні норми, необхідні для виконання покладених на них педагогічних функцій.

Педагогіка народного календаря передбачає виховання дітей та молоді послідовним залученням їх до сезонних робіт, звичаїв, свят і обрядів.

Козацька педагогіка — частина народної педагогіки, спрямована на формування козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю, твердою волею і характером.

Духовна педагогіка галузь педагогічних знань і досвіду з виховання і навчання особистості засобами релігії.

Світська педагогіка — узагальнення та досвід виховання, формулювання певних педагогічних положень, ідей; перші педагогічні узагальнення, зокрема щодо проблеми співвідношення політики і виховання, особистості й держави, цілі, змісту та правил виховної діяльності.

Контрольні питання

1. Значення народної національної педагогіки у складі сучасних педагогічних інновацій
2. Сучасні інформаційні технології навчання.
3. Взаємозв'язок педагогіки і медицини у становленні педагогіки вищої школи. На прикладі стосунків Драгоманова і Пирогова.
4. Місце і роль жінок у складі педагогіки вищої школи.
5. Національні традиції та народне національне виховання у складі вітчизняної педагогіки вищої школи.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування.

Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентів поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Етнопедагогіка — українська народна педагогіка — родинна педагогіка — педагогічні ідеї М. Драгоманова — роль жінки у вітчизняній педагогіці — ідеї В. Вернадського в освіті — К. Ушинський про національне виховання — взаємозв'язок педагогіки і медицини — Драгоманов і Пирогов — сучасний стан педагогіки.

Рекомендована література

а) основна:

19. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. — Львів: Новий світ-2000, 2018. — 567 с.
20. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. — 2-ге вид. перероб і доп. — Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. — 312 с.
21. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. — Київ: ЦНЛ, 2018. — 384 с.
22. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. /

- В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
23. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
24. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
25. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
26. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
27. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

11. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
12. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
13. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокошко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
14. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
15. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>

3. Бібліотека Одеського національного медичного університету
(друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О.
Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Сутність і структура навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі».

Методичні рекомендації склала

канд.філос.наук,

доцент, доц.закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Тема 3. Сутність і структура навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі. (4 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;

- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Процес освітньої євроінтеграції в Україні.
- 2). Модернізації вищої медичної освіти.
- 3). Компетентнісні засади як підґрунтя модернізації.
- 4). Характеристика провідних дидактичних парадигм.
- 5). Компетентнісний підхід як нова парадигма вищої освіти України.
- 6). Принципи навчання у вищому навчальному закладі.
- 7). Методи організації навчального процесу у вищій школі.
- 8). Зміст, функції, провідні напрями науково-методичної роботи сучасного вищого навчального закладу.
- 9). Форми і методи науково-методичної роботи викладача у вищому навчальному закладі.

6. Нові поняття

Проект Тюнінг — призначений для вироблення стратегії та моніторингу результатів упровадження основних цілей та інструментів Болонського процесу; має на меті розроблення принципових підходів до створення, удосконалення, впровадження якості програм вищої освіти трьох її циклів.

Компетентності являють собою динамічне поєднання знань, розуміння, навичок, умінь і здатностей; розвиток компетентностей є метою освітніх програм проекту Тюнінг.

Згідно з методологією Тюнінг: **результати навчання** – формулювання того, що, як очікується, що повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання. Вони можуть відноситися до окремого модуля або також до періоду навчання (освітньої програми першого, другого чи третього циклів). Результати навчання визначають вимоги до присудження кредитів.

Національний освітній глосарій: «**результати навчання** – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти».

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Теми рефератів

- 1). Формування особистості майбутнього фахівця як гнучкої та конкурентної на ринку праці.
- 2). Євроінтеграція освіти. Перехід від традиції і знання до мобільності та адаптації в умовах ринку праці.

Контрольні питання

- 1). Методи навчання залежно від типу пізнавальної діяльності.
- 2). Методи навчання за логікою передачі інформації.
- 3). Методи стимулювання обов'язку і відповідальності.
- 4). Проблемне навчання у вищому навчальному закладі.
- 5). Оновлена парадигма формування особистості майбутнього фахівця.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Освітня євроінтеграція в Україні – проект Тюнінг – модернізація вищої медичної освіти – компетентнісні засади модернізації – методи організації навчального процесу – формування особистості майбутнього фахівця.

Рекомендована література

а) основна:

28. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
29. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
30. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
31. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
32. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
33. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
34. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
35. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
36. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

16. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
17. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
18. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокожко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
19. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
20. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>
3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Педагогічний процес у вищій медичній школі».

Тема 4. Педагогічний процес у вищій медичній школі. (2год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Сутність і структура педагогічного процесу.
- 2). Закономірності та принципи педагогічного процесу.
- 3). Педагогічні технології.
- 4). Моделі навчальних технологій у вищій медичній школі.
- 5). Педагогічна діяльність викладача вищого навчального закладу.
- 6). Студент вищого навчального закладу.
- 7). Сутність і структура навчально-пізнавальної діяльності студентів.
- 8). Контроль за навчальними досягненнями студентів.
- 9). Сутність, функції та види контролю.
- 10). Форми контролю успішності студентів.
- 11). Методика добору методів і форм контролю.

Теми рефератів

1). Документи, що визначають зміст освіти у вищому навчальному закладі (освітньо-професійна програма, спеціальність, навчальний план, робоча програма, силабус, підручник).

2). Планування навчального процесу на факультеті, кафедрі.

3). Моніторинг формування і розвитку компетентності студента «клінічні навички» випускників ВМПЗ.

6. Нові поняття

Стандарт вищої освіти визначає вимоги до освітньої програми: обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; вимоги до професійних стандартів (у разі їх наявності). (Наказ МОН № 600 від 01.06.2016 р.).

Навчальна лекція (лат. «lectio» - читання) — логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, теми чи розділу навчального предмета, ілюстрований за необхідності наочністю та демонструванням дослідів.

Інформаційна лекція — зміст лекції безпосередньо передається викладачем у готовому виді через монолог.

Проблемна лекція — належить до активних методів навчання, на відміну від інформаційної лекції, на проблемній лекції нове подається як невідоме, яке необхідно “відкрити”.

Лекція-візуалізація (лат. «visualis» - зоровий) виникла як результат пошуку нових можливостей реалізації принципу наочності; викладач використовує

демонстраційні матеріали, форми наочності, які не лише доповнюють словесну інформацію, а й самі виступають носіями змістовної інформації.

Практичне заняття (грец. «prakticos» - діяльний) – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних та практичних положень навчальної дисципліни, формуючи компетентності шляхом виконання навчальних завдань.

Семінарське заняття (лат. *seminariuv* - розсадник) — вид навчальних занять, який передбачає самостійне опрацювання студентами окремих тем навчальної дисципліни, з метою формування у них відповідних компетентностей. До семінарських занять долучаються при вивченні дисциплін соціально-гуманітарного циклу.

Лабораторні роботи – це форма навчального заняття в спеціальних, лабораторних приміщеннях, у яких наявні обладнання, реактиви, експериментальний матеріал, правила поведінки під час роботи.

Тести на виявлення рівня результатів навчання – оцінювання рівня результатів навчання студентів після вивчення теми, дисципліни й одержання інформації з метою удосконалення процесу навчання.

Навчальна задача — це задана в певних умовах мета діяльності, яка повинна бути досягнута перетворенням цих умов, згідно визначеній процедурі.

Контрольні питання

- 1). Поняття технології і виду навчання.
- 2). Характеристика технологій диференційованого, проблемного, активного, інтерактивного, евристичного, модульного навчання.
- 3). Ігрові технології навчання.
- 4). Інформаційні технології навчання.

5). Особистісно-орієнтований, компетентнісний, андрагогічний та контекстний підходи як концептуальна основа сучасних технологій навчання у вищій школі.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Стандарт вищої освіти — структура педагогічного процесу — педагогічні технології — педагогічна діяльність викладача — студент вищого навчального закладу — форми контролю успішності студентів — методика добору методів і форм контролю.

Рекомендована література

а) основна:

37. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
38. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
39. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
40. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
41. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
42. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
43. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
44. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
45. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПШ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПШ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

21. Корольчук М. С. Професійне вигоряння працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
22. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
23. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І.

- Ф. Шумілова, О. М. Старокошко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
24. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
25. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>
3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Теорії навчання у вищій медичній школі. Система освіти».

Методичні рекомендації склала

канд. філос. наук,

доцент, доц. закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Тема 5. Теорії навчання у вищій медичній школі. Система освіти. (2 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Державний стандарт вищої освіти.
- 2). Системи вищої педагогічної освіти за кордоном.
- 3). Сучасний стан та перспективи розвитку освіти у найбільш розвинених країнах.
- 4). Сучасні тенденції розвитку світової педагогіки.
- 5). Порівняльна педагогіка.

6). Педагогічна технологія – це наука про системний підхід до конструювання педагогічних систем і процес спрямований на досягнення гарантованих результатів.

7). Персональний та гуманістичний характер освіти.

Теми рефератів

1). Залежність професіоналізму майбутнього спеціаліста від рівня навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, а також від оволодіння викладачами сучасними методами і формами його організації.

2). Феноменологічна модель освіти (А. Маслоу, А. Комбс, К.Роджерс).

6. Нові поняття

Стандарт вищої освіти визначає вимоги до освітньої програми: обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; вимоги до професійних стандартів (у разі їх наявності). (Наказ МОН № 600 від 01.06.2016 р.).

У зарубіжній педагогіці та психології домінують погляди, що люди народжуються добрими або злими, чесними або брехливими, що людині від природи властива агресивність, жорстокість та інші негативні моральні якості (М. Монтесорі, К. Лоренц, Е. Фромм, А. Чічерліх). Такої позиції дотримуються представники **біологічного напрямку** в педагогіці.

Представники **соціологічного напрямку** (Ж.-Ж. Руссо, К.-А. Гельвецій, Д. Дідро та ін.) вважали, що вирішальним фактором у розвитку і формуванні особистості є середовище, а головним — вплив домашнього середовища.

Йдеться про те, що школа нічого не може вдіяти, якщо дитина живе в несприятливих домашніх умовах.

Представники **біосоціологічного напрямку** (конвергенції) дотримуються думки, що психічні процеси (відчуття, сприймання, мислення та ін.) мають біологічну природу, а спрямованість, інтереси, здібності особистості формуються як явище соціальне (зокрема, англійський психолог Д. Шаттлворт).

Контрольні питання

- 1). Психолого-педагогічний напрям як експериментальна педагогіка.
- 2). Концепціях В. Лая і Е . Меймана.
- 3). Соціальний напрям як педагогіка ноосфери, нового мислення.
- 4). Концепція В.І. Вернадського.
- 5). Вища педагогічна освіта в США.
- 6). Система ступеневої вищої педагогічної освіти у західноєвропейських країнах.
- 7). Система вищої педагогічної освіти в Японії.
- 8). Вища педагогічна освіта в Китаї.
- 9). Система педагогічної освіти у Південній Кореї.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Державний стандарт вищої освіти – порівняльна педагогіка – феноменологічна модель освіти – біологічний напрям у педагогіці – соціологічний напрям – біосоціологічний напрям – педагогіка ноосфери – вища педагогічна освіта в США – вища педагогічна освіта у західноєвропейських країнах – педагогічна освіта в Японії – вища педагогічна освіта в Китаї.

Рекомендована література

а) основна:

46. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
47. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
48. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
49. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
50. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред.

- проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
51. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
52. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
53. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
54. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

26. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
27. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
28. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокожко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
29. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
30. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>

3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnrb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Дидактика. Поняття про дидактику. Категорії дидактики».

Методичні рекомендації склала

канд. філос. наук,

доцент, доц. закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Тема 6. Дидактика. Поняття про дидактику. Категорії дидактики. (2 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики

викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Поняття про дидактику вищої школи.
- 2). Основні категорії дидактики.
- 3). Закономірності та принципи процесу навчання у вищому навчальному закладі.

- 4). Моделі освіти.
- 5). Методика форми організації навчального процесу у вищій школі та шляхи його удосконалення.
- 6). Сучасні системи навчання у ВНЗ.
- 7). Сутність та класифікація педагогічних технологій.
- 8). Сутність поняття «педагогічна технологія» та різноманітність педагогічних технологій.

Теми рефератів

1). Реалізація змісту педагогічної освіти через різні методи і форми організації навчання у вищому навчальному закладі, усвідомлене засвоєння понять «освітні технології», «педагогічні технології» та їх сутності.

2). Контекстний підхід у навчанні, ділова гра, мікрвикладання, технологія, освітня технологія, педагогічна технологія, комп'ютерна технологія, технологія дистанційного навчання.

6. Нові поняття

Дидактика — галузь педагогіки, яка розробляє теорію освіти і навчання, виховання у процесі навчання.

Методологія науки — вчення про принципи, форми і методи наукового пізнання.

Методологічна засада педагогіки — наукове підґрунтя пояснення основних педагогічних явищ і розкриття їх закономірностей.

Теоретичне обґрунтування змісту, принципів, методів і форм навчання та виховання. Ця функція передбачає розкриття змісту й технології реалізації,

наприклад, конкретного принципу навчання чи виховання, використання певного методу виховання залежно від віку школяра та ін.

Вивчення передового педагогічного досвіду і створення на його базі педагогічної теорії. Йдеться про виявлення передового і новаторського педагогічного досвіду вчительських колективів і окремих учителів, умов і причин успішності та ефективності їх діяльності, підготовки відповідних методичних матеріалів, педагогічних рекомендацій.

Експериментальні дослідження педагогічної діяльності. Мета цих досліджень — побудова на їх основі моделей реформування цієї діяльності, втілення досягнень педагогічної науки в практику діяльності закладів освіти з метою її вдосконалення.

Вироблення педагогічної техніки. Йдеться про стиль поведінки і спілкування вчителя з учнями (як і де стояти в класі, як говорити, як жестикулювати й артикулювати тощо).

Метод науково-педагогічного дослідження — шлях вивчення й опанування складними психолого-педагогічними процесами формування особистості, встановлення об'єктивної закономірності виховання і навчання.

Метод педагогічного спостереження — спеціально організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах. Розрізняють спостереження пряме й опосередковане, відкрите й закрите, а також самоспостереження.

Метод бесіди — джерело і спосіб пізнання педагогічного явища через безпосереднє спілкування з особами, яких дослідник вивчає в природних умовах. Різновид бесіди — інтерв'ю.

Метод анкетування — дає змогу підвищити об'єктивність інформації про педагогічні факти, явища, процеси, їх типовість, оскільки передбачає отримання інформації від якнайбільшої кількості опитаних.

Метод педагогічного експерименту — науково поставлений дослід організації педагогічного процесу в точно враховуваних умовах.

Метод вивчення шкільної документації та учнівських робіт. Особові справи учнів, класні журнали, контрольні роботи, зошити з окремих дисциплін, предмети, виготовлені в навчальних майстернях, дають дослідникові об'єктивні дані, що характеризують індивідуальні особливості учнів, їх ставлення до навчання, рівень засвоєння знань, сформованості вмінь та навичок.

Метод рейтингу — оцінка окремих сторін діяльності компетентними суддями (експертами). До експертів висуваються такі вимоги: **компетентність** — знання сутності проблеми; **креативність** — здатність творчо вирішувати завдання; позитивне ставлення до експертизи; відсутність схильності до **конформізму** — наявність власної думки і здатність обстоювати її; наукова об'єктивність; аналітичність і конструктивність мислення; самокритичність.

Метод узагальнення незалежних характеристик — узагальнення відомостей про учнів, отриманих за допомогою інших методів, зіставлення цих відомостей, їх осмислення.

Метод психолого-педагогічного тестування — випробування учня на певний рівень знань, умінь або загальну інтелектуальну розвиненість за допомогою карток, малюнків, задач-шарад, ребусів, кросвордів, запитань.

Метод соціометрії — вивчення структури і стилю взаємин у колективі (запозичений із соціології).

Метод аналізу результатів діяльності учня — аналіз результатів різних видів діяльності учня (передусім успішності, виконання громадських доручень, участі в конкурсах та ін.), який допомагає скласти уявлення про нього за реальними справами.

Метод реєстрування — виявлення певної якості в явищах даного класу і обрахування за наявністю або відсутністю її (наприклад, кількості скоєних учнями негативних вчинків).

Метод ранжування — розміщення зафіксованих показників у певній послідовності (зменшення чи збільшення), визначення місця в цьому ряду

об'єктів (наприклад, складання списку учнів залежно від рівня успішності та ін.).

Метод моделювання — створення й дослідження моделей.

Наукова модель — смислово представлена і матеріально реалізована система, яка адекватно відображає предмет дослідження (наприклад, моделює оптимізацію структури навчального процесу, управління навчально-виховним процесом тощо).

Теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, висновки) становлять особливу групу методів педагогічного дослідження.

Метод вимірювання — присвоєння чисел речам відповідно до певних правил (коефіцієнт інтелектуальності «IQ»).

Контрольні питання

- 1). Дидактика як галузь педагогіки вищої школи.
- 2). Сутність процесу навчання у вищій школі, його структура і функції.
- 3). Обопільний характер процесу навчання.
- 4). Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності студентів.
- 5). Специфічні особливості сучасного процесу навчання у вищому навчальному закладі.
- 6). Дидактичні моделі змісту вищої освіти.
- 7). Види навчання.
- 8). Особливості стандартизації і гуманізації навчання у вищій школі.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Дидактика вищої школи – основні категорії дидактики – дидактичні моделі змісту вищої освіти – види навчання – сучасні системи навчання у ВНЗ.

Рекомендована література

а) основна:

55. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
56. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
57. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.

- 58.Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
- 59.Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
- 60.Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
- 61.Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
- 62.Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
- 63.Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПШ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПШ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

- 31.Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
- 32.Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
- 33.Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокожко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
- 34.Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
- 35.Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>
3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Методи навчання у вищій медичній школі. Інноваційні методики».

Методичні рекомендації склала

канд. філос. наук,

доцент, доц. закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Тема 7. Методи навчання у вищій медичній школі. Інноваційні методики. (4год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;

- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Поняття про методи. Класифікація методів.
- 2). Навчальна лекція та методика її викладання.
- 3). Семінарські та практичні (лабораторні) заняття, методика їх викладання.
- 4). Інтерактивні методи навчання.
- 5). Навчально- та науково-дослідні методи.
- 6). Методика організації наукового дослідження.
- 7). Педагогічні інновації у вищій школі.
- 8). Поняття технології навчання.
- 9). Інноваційні види навчання.

Теми рефератів

- 1). Поняття інноваційної педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу.

- 2). Сутність і структура інноваційної педагогічної діяльності викладача як суб'єкта дидактичної культури.
- 3). Чинники формування готовності майбутніх викладачів до інноваційної педагогічної діяльності у вищій школі.
- 4). Характеристика емпіричних та теоретичних методів дослідження.

6. Нові поняття

Методи навчання – це впорядкована діяльність викладача і студентів, яка включає в себе систему компонентів і спрямована на розв'язання навчальних завдань на занятті.

З поняттям “**метод навчання**” тісно пов'язане поняття “**прийом навчання**” – складова методу, часткове поняття щодо загального.

Прийомом називається такий складовий компонент методу, функція якого полягає на розв'язання часткових дидактичних завдань.

Лабораторні роботи — сприяють зв'язку теорії з практикою, озброюють студентів методами дослідження в природних умовах, формують навички користування приладами, вчать обробляти результати вимірювань і робити правильні наукові висновки.

Практичні роботи — вони спрямовані на формування вмінь і навичок, необхідних для життя і самоосвіти. Виконання таких робіт допомагає конкретизації знань, розвиває вміння спостерігати і пояснювати сутність явищ.

Активні методи навчання – метод взаємодії студента і викладача, при якій вони взаємодіють один з одним у ході заняття і студенти є активними учасниками, викладач і студент знаходяться у рівних правах.

Інтерактивні методи навчання – метод навчання у співробітництві викладача і студента, при якій учасники процесу взаємодіють один з одним, обмінюються думками, спільно розв’язують проблеми, моделюють ситуації

Метод малих груп — є основним інтерактивним методом навчання який використовується у вищій медичній освіті; студенти набувають навички співпраці, комунікації, навичок міжособистісної взаємодії, дозволено брати участь у обговоренні, дискусії, формує навички прийняття рішень, лідерські навички та вміння та ін.

Мозковий штурм — метою проведення “мозкового штурму“ є отримання від групи в короткий час великої кількості варіантів відповідей; може продемонструвати, що знають студенти.

Кейс – метод — метод case-study або метод конкретних ситуацій (від англійського «case» - випадок, ситуація) - метод активного проблемно-ситуативного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань - ситуацій (вирішення кейсів), належить інтерактивних методів навчання.

Ділова гра у медицині — форма відтворення предметного і соціального змісту професійної діяльності лікаря, моделювання систем відносин «лікар-пацієнт», «лікар-лікар», «лікарродичі пацієнта», «лікар-інший фахівець».

Тести на виявлення рівня результатів навчання – оцінювання рівня результатів навчання студентів після вивчення теми, дисципліни й одержання інформації з метою удосконалення процесу навчання.

Проблема дослідження в широкому значенні — складне теоретичне або практичне питання,

Об'єкт дослідження — частина об'єктивної реальності, яка на цьому етапі стає предметом практичної й теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

Предмет дослідження — зафіксовані в досвіді, включені в процес практичної діяльності людини сторони, якості та відносини досліджуваного об'єкта з певною метою за даних умов.

Мета дослідження — ціль, яку поставив перед собою дослідник.

Гіпотеза дослідження — наукове передбачення його результатів.

Завдання дослідження — його конкретизована мета.

Контрольні питання

- 1). Методологія наукового педагогічного дослідження.
- 2). Сутність поняття «методологія», «методологія педагогіки вищої школи».
- 3). Технології модульного, проблемного, евристичного, контекстного, активного, інтерактивного, компетентісного, андрагоністичного, особистісно орієнтованого навчання.
- 4). Ігрові технології навчання.
- 5). Інформаційні технології навчання.
- 6). «Кейс-метод» навчання.
- 7). Активні та інтерактивні методи навчання.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування.

Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентів поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Поняття про методи – класифікація методів – методика викладання лекцій – семінарські заняття – практичні (лабораторні) заняття – активні та інтерактивні методи навчання – інформаційні технології навчання.

Рекомендована література

а) основна:

64. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
65. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
66. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
67. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
68. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої

- школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
69. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
70. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
71. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
72. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

36. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
37. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
38. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокошко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
39. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
40. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>

3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Теорії виховання у вищій медичній школі. Проблеми виховання молоді».

Методичні рекомендації склала

канд. філос. наук,

доцент, доц. закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Тема 8. Теорії виховання у вищій медичній школі. Проблеми виховання молоді. (4 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Парадигми виховання.

- 2). Мета і завдання виховання у вищому навчальному закладі.
- 3). Основні напрями виховання студентів у процесі навчання та позанавчальній діяльності.
- 4). Виховна робота в академічній групі.
- 5). Роль та функції куратора академічної студентської групи.
- 6). Загальна характеристика діяльності куратора.
- 7). Функції і зміст діяльності куратора.
- 8). Особливості діяльності куратора в залежності від віку студентів і курсу.
- 9). Планування виховної роботи куратора академічної групи.
- 10). Критерії ефективності роботи куратора.
- 11). Форми позааудиторної роботи з студентами.
- 12). Система та основні напрями виховання студентів.
- 13). Характеристика форм і методів виховання студентів у процесі навчання.
- 14). Організація дозвілля студентів.

6. Нові поняття

Виховання — цілеспрямований та організований процес формування особистості.

Виховання в широкому соціальному значенні — процес формування особистості під впливом навколишнього середовища, умов, обставин, суспільного ладу.

Виховання в широкому педагогічному значенні — формування особистості дитини під впливом діяльності педагогічного колективу закладу освіти, яка базується на педагогічній теорії, передовому педагогічному досвіді.

Виховання у вузькому педагогічному значенні — цілеспрямована виховна діяльність педагога, спрямована на досягнення конкретної мети в колективі учнів (наприклад, виховання здорової громадської думки).

Виховання в гранично вузькому значенні — спеціально організований процес, що передбачає формування певних якостей особистості, процес управління її розвитком і відбувається через взаємодію вихователя і вихованця.

Національне виховання — виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях і обрядах, багатовіковій мудрості, духовності.

Етнізація — наповнення виховання національним змістом, що забезпечує формування в особистості національної самосвідомості.

Соціалізація людини — процес перетворення людської істоти на суспільний індивід, утвердження її як особистості, залучення до суспільного життя як активної, дієвої сили.

Студентство — це мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному виробництві.

Теми рефератів

- 1). Виховна робота у позанавчальний час.
- 2). А.С. Макаренко. К.Д. Ушинський та В.М. Бехтерев про виховання.
- 3). Історія поняття про виховання у національній культурній традиції.

Контрольні питання

- 1). Сучасні парадигми виховання.

- 2). Особливості й напрями виховної діяльності куратора академічної групи як тьютора, фасилітатора, медіатора культур.
- 3). Поняття виховання, професіоналізації і соціалізації студентів.
- 4). Студентське самоврядування і його роль у вдосконаленні виховної і культурно-дозвілєвої діяльності студентів.
- 5). Особливості адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі.
- 6). Характеристика студентства як специфічної вікової та соціальної групи.
- 7). Типологія студентів.
- 8). Програма і методика вивчення особистості студента та колективу академічної групи.
- 9). Індивідуальні особливості, гендерні й соціальні характеристики студентів та їх урахування в освітньому процесі вищої школи.
- 10). Технологія розробки індивідуального освітнього маршруту студента

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття

здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Поняття виховання — парадигми виховання — А.С. Макаренко. К.Д. Ушинський, В.М. Бехтерев про виховання — соціалізація людини — національне виховання — типологія студентів — виховної діяльності куратора — студентське самоврядування — сучасні парадигми виховання.

Рекомендована література

а) основна:

73. Аненкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Аненкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. — Львів: Новий світ-2000, 2018. — 567 с.
74. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. — 2-ге вид. перероб і доп. — Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. — 312 с.
75. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. — Київ: ЦНЛ, 2018. — 384 с.
76. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. — Д., 2014. — 416 с.
77. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. — Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. — 484 с.
78. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. — 120с.
79. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. — Харків, 2016. — 260 с.

80. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
81. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

41. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
42. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
43. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокожко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
44. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
45. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>
3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Формування комунікативної компетентності педагога у вищій медичній школі».

Методичні рекомендації склала

канд..філос.наук,

доцент, доц.закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Тема 9. Формування комунікативної компетентності педагога у вищій медичній школі. (2 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Науково-педагогічна діяльність викладача вищої школи, її структура та моделі здійснення.
- 2). Типологія стилів викладацької діяльності викладача вищої школи.
- 3). В.О.Сухомлинський про роль слова педагога.
- 4). Сутність поняття «мовленнєва культура».
- 5). Правильність, точність і логічність мови викладача.
- 6). Виразність мови.
- 7). Мовна культура у науковому і навчальному спілкуванні викладача.

Теми рефератів

- 1). Викладач вищої школи як суб'єкт науково-педагогічної й дидактичної культури та організатор навчально-виховного процесу.
- 2). Модель професійної компетентності викладача вищої школи як менеджера науково-освітньо-виховного процесу.
- 3). Імідж викладача вищої школи.
- 4). Моніторинг якості професійної діяльності викладача.
- 5). Професійна етика й педагогічна деонтологія, акмеологічні аспекти професійно-особистісного розвитку викладача вищої школи.

6. Нові поняття

Культура мовлення – це передусім дотримання кожним мовцем правильної літературної вимови, правопису, лексичних і граматичних норм, усталеного в

літературній мові наголошення слів. Мова є одним з елементів педагогічної техніки.

Праця викладача вищого навчального закладу – це висококваліфікована розумова праця щодо підготовки й виховання кадрів спеціалістів вищої кваліфікації з усіх галузей народного господарства, інтелектуальної еліти суспільства, української інтелігенції. В ній органічно поєднані знання та ерудиція вченого і мистецтво педагога, висока культура та інтелектуальна, моральна зрілість, усвідомлення обов'язку і почуття відповідальності.

Професійна діяльність викладача вищого навчального закладу – це особливий різновид творчої інтелектуальної праці.

Педагогічна майстерність – це комплекс якостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога. Її складовими є гуманістичне спрямування, теоретичні знання, педагогічні здібності, педагогічна техніка.

Акмеологія – наука про найбільш продуктивний, творчий період життя людини.

Професіоналізм спілкування – це готовність і вміння використовувати системні знання у взаємодії зі студентами.

Педагогічна діяльність – це ланцюг ситуацій і задач, у розв'язанні яких можна простежити таку послідовність: педагогічна задача – комунікативна задача – мовна задача.

Слово – це основний інструмент педагогічної діяльності.

У філософському розумінні термін “гуманізм” тлумачиться як визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і вияв своїх здібностей, на гідне життя.

У психологічному плані сутність гуманізму полягає в обумовленні моральними цінностями установці на інших, здатності до переживання за них, співчуття, співучасті і співпраці.

У педагогічному плані гуманізм означає людяність, рису характеру, яка найповніше виявляється у любові та повазі до людей і передбачає високий рівень вимогливості.

Контрольні питання

- 1). Роль спілкування в житті людини.
- 2). Сутність поняття «педагогічне спілкування».
- 3). Функції педагогічного спілкування.
- 4). Структура педагогічного спілкування.
- 5). Педагогічне спілкування викладача ВНЗ.
- 6). Класифікація стилів і моделей спілкування.
- 7). Педагогічний такт викладача.
- 8). Розвиток комунікативних здібностей педагога.
- 9). Конфлікти та їх вирішення.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Поняття «мовленнева культура» – типологія стилів викладацької діяльності – функції педагогічного спілкування – структура педагогічного спілкування – класифікація стилів і моделей спілкування – педагогічний такт викладача – педагогічна діяльність – професіоналізм спілкування.

Рекомендована література

а) основна:

82. Аненкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Аненкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
83. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
84. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
85. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
86. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.

87. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
88. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
89. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
90. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

46. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
47. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
48. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокошко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
49. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
50. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>

3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnrb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Концепції практичної медичної педагогіки».

Методичні рекомендації склала

канд. філос. наук,

доцент, доц. закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Тема 10. Концепції практичної медичної педагогіки. (2 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працювитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

1). Медико-педагогічна традиція у авторських концепціях

а) М.І. Пірогова,

б) І.П. Павлова,

в) І.О. Сикорського,

г) Лесгафта,

д) К.В. Ушинського,

е) А.С. Макаренка,

ж) В.М. Бехтерева,

з) В. М. Кащенко («лікувальна педагогіка»),

и) Л.С. Виготського.

2) Сучасні концепції. Вплив вищої освіти на когнітивні здібності. О.Сакс. Ідеї нейропластичності Н.Дойджа та ін.

Теми рефератів

- 1). Анатомія і фізіологія людини — база для розуміння біологічної сутності людини.
- 2). Гігієна дітей і підлітків як галузь гігієни сприяє організації на наукових засадах у закладах освіти заходів щодо зміцнення здоров'я, фізичного розвитку школярів, трудової діяльності дітей та підлітків, плануванню будівництва та обладнання навчальних і дитячих закладів різних типів.
- 3). Роль вищої освіти як допоміжної у посттравматичному та постінсультному відновленні людини.
- 4). Концепції О Сакса, А.Дамазіо, Е.Голдберга, Н. Дойджа та ін.

6. Нові поняття

Соціальна педагогіка — галузь, що вивчає закономірності та механізми становлення й розвитку особистості в процесі здобуття освіти та виховання в різних соціальних інститутах, а також соціально орієнтовану діяльність освітніх, наукових, культурних та інших закладів, установ і соціальних служб, які сприяють формуванню соціальної активності дітей та молоді в процесі розв'язання суспільних, політичних, економічних та інших проблем суспільства

Агогіка — наука про вивчення проблеми запобігання відхиленням у поведінці дітей та підлітків.

Герогіка — наука про соціально-педагогічні проблеми людей похилого віку.

Віктимологія — наука про різні категорії людей, які стали жертвами несприятливих умов соціальної організації та насильства.

Корекційна педагогіка вивчає і розробляє питання виховання, навчання та освіти дітей з різними вадами.

Сурдопедагогіка (навчання й виховання глухих і глухонімих).

Тифлопедагогіка (навчання і виховання сліпих і слабкозорих).

Олігофренопедагогіка (навчання й виховання розумово відсталих і дітей із затримками розумового розвитку).

Логопедія (навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення).

Виправно-трудова педагогіка (перевиховання неповнолітніх і дорослих злочинців).

Ділова гра у медицині — форма відтворення предметного і соціального змісту професійної діяльності лікаря, моделювання систем відносин «лікар-пацієнт», «лікар-лікар», «лікарродичі пацієнта», «лікар-інший фахівець».

Метод дебрифінгу — ефективний метод навчання метою яких є формування клінічного мислення є метод дебрифінгу. **Дебрифінг** (англ. debriefing – “витягування”, в даному випадку знань з учасників ігрової взаємодії) – це процес перегляду суджень або думок учасників інтерактивного навчання, а також обговорення і порівняння їх вирішення з можливими альтернативами. Даний метод навчання студентів широко застосовується у практиці клінічної підготовки медичної сестри за канадською моделлю.

Нетипові навчальні задачі мають ускладнену умову і розв’язання передбачає проблемний і міждисциплінарний характер; можуть бути представлені в вигляді алгоритмів обстеження хворого, діагностичні алгоритми, лікувальні алгоритми, алгоритми диспансеризації, алгоритми оволодіння навичками з метою формування клінічного мислення студента.

Контрольні питання

- 1). «Медична педагогіка» як напрямок педагогіки.
- 2). Медичний базис та міждисциплінарні зв’язки.

3). Медична педагогіка як форма організації освітнього процесу у медичному вищі.

4). Медична педагогіка як форма застосування методик педагогіки у медичній практиці.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

«Медична педагогіка» як напрямок педагогіки — медичний базис та міждисциплінарні зв'язки — анатомія і фізіологія людини — медико-педагогічна традиція у авторських концепціях — М.І. Пірогов — І.П. Павлов — І.О. Сикорський — Лесгафт — К.В. Ушинський — А.С. Макаренко — В.М. Бехтерев — В. М. Кащенко («лікувальна педагогіка») — Л.С. Виготський — сучасні концепції — вплив вищої освіти на когнітивні здібності — О.Сакс — ідеї нейропластичності Н.Дойджа.

Рекомендована література

а) основна:

91. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
92. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
93. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
94. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
95. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
96. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
97. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
98. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
99. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПШ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПШ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

51. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
52. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного

- працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОППО, 2016. – 64 с.
53. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокошко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
54. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
55. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>
3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Організація профілактичного заняття. Корегуюча медична педагогіка».

Методичні рекомендації склала

канд. філос. наук,

доцент, доц. закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

Тема 11. Організація профілактичного заняття. Корегуюча медична педагогіка. (2 год.)

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Зв'язок педагогіки з медициною.
- 2). Проблеми цивілізації як чинник сучасних хвороб.
- 3). Профілактика захворювань через здоровий спосіб життя.
- 4). Роль педагогіки у створенні навчальної мотивації для пацієнтів.
- 5). Досвід закордонної системи лікувально-профілактичних шкіл.
- 6). Орієнтація профілактичних занять лікарів на різні групи населення.

- 7). Корегуюча педагогіки як спеціальна галузь педагогічного знання.
- 8). Предмет корегуючої педагогіки.
- 9). Педагогіка, освіта і терапевтичний ефект, покращення процесів соціалізації, компенсація дефектів.

Теми рефератів

1). Агогіка — наука про вивчення проблеми запобігання відхиленням у поведінці дітей та підлітків.

2) Герогіка — наука про соціально-педагогічні проблеми людей похилого віку.

3). Віктимологія — наука про різні категорії людей, які стали жертвами несприятливих умов соціальної організації та насильства.

4). Галузеві педагогіки — військова, спортивна, вищої школи, профтехосвіти та ін.

5). Розвиток педагогіки вищої школи в аспекті педагогічних проблем дорослих і специфічних проблемах здобуття вищої освіти.

6. Нові поняття

Соціальна педагогіка — галузь, що вивчає закономірності та механізми становлення й розвитку особистості в процесі здобуття освіти та виховання в різних соціальних інститутах, а також соціально орієнтовану діяльність освітніх, наукових, культурних та інших закладів, установ і соціальних служб, які сприяють формуванню соціальної активності дітей та молоді в процесі розв'язання суспільних, політичних, економічних та інших проблем суспільства

Агогіка — наука про вивчення проблеми запобігання відхиленням у поведінці дітей та підлітків.

Герогіка — наука про соціально-педагогічні проблеми людей похилого віку.

Віктимологія — наука про різні категорії людей, які стали жертвами несприятливих умов соціальної організації та насильства.

Корекційна педагогіка вивчає і розробляє питання виховання, навчання та освіти дітей з різними вадами.

Сурдопедагогіка (навчання й виховання глухих і глухонімих).

Тифлопедагогіка (навчання і виховання сліпих і слабкозорих).

Олігофренопедагогіка (навчання й виховання розумово відсталих і дітей із затримками розумового розвитку).

Логопедія (навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення).

Виправно-трудова педагогіка (перевиховання неповнолітніх і дорослих злочинців).

Ділова гра у медицині — форма відтворення предметного і соціального змісту професійної діяльності лікаря, моделювання систем відносин «лікар-пацієнт», «лікар-лікар», «лікарродичі пацієнта», «лікар-інший фахівець».

Метод дебрифінгу — ефективний метод навчання метою яких є формування клінічного мислення є метод дебрифінгу. **Дебрифінг** (англ. debriefing – “витягування”, в даному випадку знань з учасників ігрової взаємодії) – це процес перегляду суджень або думок учасників інтерактивного навчання, а також обговорення і порівняння їх вирішення з можливими альтернативами. Даний метод навчання студентів широко застосовується у практиці клінічної підготовки медичної сестри за канадською моделлю.

Нетипові навчальні задачі мають ускладнену умову і розв’язання передбачає проблемний і міждисциплінарний характер; можуть бути представлені в вигляді алгоритмів обстеження хворого, діагностичні алгоритми, лікувальні

алгоритми, алгоритми диспансеризації, алгоритми оволодіння навичками з метою формування клінічного мислення студента.

Контрольні питання

1). Роль корегуючої педагогіки у вивченні і розробці систем виховання, навчання та освіти дітей з різними вадами:

а) сурдопедагогіка (навчання й виховання глухих і глухонімих),

б) тифлопедагогіка (навчання і виховання сліпих і слабкозорих),

в) олігофренопедагогіка (навчання й виховання розумово відсталих і дітей із затримками розумового розвитку),

г) логопедія (навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення),

д) виправно-трудова педагогіка (перевиховання неповнолітніх і дорослих злочинців).

2). Соціальна педагогіка.

3). Науково-теоретична структура соціальної педагогіки.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висування питань, які не були

висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

Зв'язок педагогіки з медициною – проблеми цивілізації як чинник сучасних хвороб – профілактика захворювань – роль педагогіки у створенні навчальної мотивації для пацієнтів – досвід закордонної системи лікувально-профілактичних шкіл – орієнтація профілактичних занять лікарів на різні групи населення – корегуюча педагогіка – соціальна педагогіка – галузева педагогіка.

Рекомендована література

а) основна:

100. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
101. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
102. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
103. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
104. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.

105. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
106. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.
107. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
108. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

- 56.Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
- 57.Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
- 58.Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокошко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
- 59.Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
- 60.Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
<http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>

3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Тема наступного заняття: «Освітній потенціал лікаря як безперервна освіта. Андрагогіка».

Методичні рекомендації склала

канд.філос.наук,

доцент, доц.закладу вищої освіти Чуйкова О.В.

**Тема 12. Освітній потенціал лікаря як безперервна освіта.
Андрагогіка. (2 год.)**

1. Актуальність теми. Гуманітарна освіта – одна з найважливіших складових універсальної освіти взагалі. Курс «Основи педагогіки у вищій школі» висвітлює теоретичні, методичні та методологічні основи дидактики викладання профільних дисциплін вищого медичного навчального закладу в контексті запровадження нових стандартів освіти на засадах компетентнісного підходу, за принципами сучасної дидактики.

2. Конкретні цілі:

навчальні:

- дати знання з педагогіки як науки, визначення, функції, напрямки педагогіки;
- ознайомити з історією виникнення педагогіки у різні часи, концепціями медичної педагогіки;
- допомогти зрозуміти місце педагогіки вищої серед інших дисциплін;
- довести актуальність педагогіки вищої школи для студентів-медиків;
- навчити оперувати традиційними та інноваційними методичними засобами навчання педагогіки вищої школи.

виховні:

- студент повинен вміти провести профілактичне заняття;
- студент-медик повинен вміти вчитися протягом всього життя;
- студент-медик повинен бути працьовитою, гідною, милосердною людиною.

Питання для обговорення на семінарі

- 1). Безперервна освіта лікаря.
- 2). «Етичний кодекс лікаря України» про необхідність безперервного самовдосконалення та підвищення кваліфікації медиками
- 3). Андрагогіка — наука про освіту та виховання людини впродовж усього її життя.
- 4). Міжпредметні зв'язки педагогіки — зв'язки педагогіки з іншими науками з метою глибше пізнати педагогічні факти, явища і процеси.

Теми рефератів

- 1). Роль філософії, соціології, естетики у визначенні мети виховання, правильного врахування дій загальних закономірностей людського буття і мислення, надання оперативної інформації про зміни в науці та суспільстві, коригуючи спрямованість виховання.
- 2). Співробітництво педагогіки і психології.

6. Нові поняття

Міжпредметні зв'язки педагогіки — зв'язки педагогіки з іншими науками, що дають змогу глибше пізнати педагогічні факти, явища і процеси.

Вікова педагогіка (дошкільна, шкільна педагогіка, педагогіка дорослих) досліджує закони та закономірності виховання, навчання й освіти, організаційні форми й методи навчально-виховного процесу стосовно різних вікових груп.

Андрагогіка — наука про освіту та виховання людини впродовж усього її життя.

Галузеві педагогіки — військова, спортивна, вищої школи, профтехосвіти та ін. Серед галузей педагогіки, зосереджених на педагогічних проблемах дорослих, швидко розвивається педагогіка вищої школи, яка розкриває закономірності навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти, специфічні проблеми здобуття вищої освіти.

Контрольні питання

- 1). Педагогіка і філософія (етика), соціологія, естетика, психологія, анатомія, фізіологія, гігієна людини та інші науки.
- 2). Вивчення педагогікою ефективності виховних впливів, які спричиняють зміни у її внутрішньому світі та поведінці.
- 3). Зв'язок педагогіки з медичними та гуманітарними науками.

8. Методичні вказівки по проведенню семінарського заняття викладачем:

Перевірка рівня готовності студентів до заняття здійснюється шляхом усного (кожному студентові – одне-два питання, які потребують швидкої відповіді) або письмового (два питання в кожному варіанті) опитування. Додатковим завданням є тестове. Це надає можливість виставити студентові поточну відмітку.

Обговорення теоретичних питань здійснюється в декілька етапів: 1) студенти ставлять викладачу запитання щодо складних положень лекційного матеріалу; 2) викладач підводить аудиторію до висунування питань, які не були висвітлені під час лекції; 3) заслуховуються та обговорюються студентські доповіді; 4) аналізуються окремі випадки (кейси). Наприкінці заняття здійснюється підведення підсумків заняття, оцінювання участі студентів у семінарі (якщо опитування було усним).

9. Граф логічної структури.

«Етичний кодекс лікаря України» — безперервна освіта лікаря — андрагогіка — міжпредметні зв'язки педагогіки — зв'язки педагогіки з медичними та гуманітарними науками.

Рекомендована література

а) основна:

109. Анєнкова І. П. Педагогіка. Навчальний посібник / І. П. Анєнкова, М. А. Байдан, О. А. Горчакова, В. М. Русол. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 567 с.
110. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи. Навчально- методичний посібник для студентів закладів вищої освіти / С. С. Вітвицька, Н. М. Андрійчук. – 2-ге вид. перероб і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. – 312 с.
111. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник / С. С. Вітвицька. – Київ: ЦНЛ, 2018. – 384 с.
112. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
113. Зайченко І. В. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи : підручник / І. В. Зайченко, В. М. Теслюк, А. А. Каленський / За ред. проф. І. В. Зайченка. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 484 с.
114. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 01 лютого 2018 року: офіц. текст. Київ : АЛЕРТА, 2018. – 120с.
115. Калашнікова Л. М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник./ Л. М. Калашнікова, О. А. Жерновникова. – Харків, 2016. – 260 с.

116. Козак Н. Л. Університетська освіта. Навч. посіб. / Н. Л. Козак, І. М. Шоробура. – К.: Каравела, 2018.
117. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с.

б) додаткова:

61. Корольчук М. С. Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В. М. Корольчук, Л. І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.
62. Курмишева Н. І. Ділове спілкування у професійній діяльності педагогічного працівника: навчально-методичний посібник / Н. І. Курмишева. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 64 с.
63. Немченко С. Г. Педагогіка вищої школи : підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, І. Ф. Шумілова, О. М. Старокожко, О. Б. Голік. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 517 с.
64. Освітній менеджмент: навчальний посібник / за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – К. : Шкільний світ, 2007. – 400 с.
65. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України. <http://library.gov.ua/>
3. Бібліотека Одеського національного медичного університету (друковані праці та електронний ресурс). <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>

4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. <http://www.dnpb.gov.ua/>

Методичні рекомендації склала

канд.філос.наук,

доцент, доц.закладу вищої освіти Чуйкова О.В.